

§ 58 Organisations- och strukturförändring grundskola

Dnr 2020-000308 611

Sammanfattning

Resultatenhetschefen har uppdragits att inkomma med ett förslag för hur grundskolan i Avesta kommun ska organiseras för att:

- Uppnä högre likvärdighet för kommunens elever.
- Uppnä generellt högre kunskapsresultat.
- Uppnä de två första strecksatserna inom tilldelade medel och skapa långsiktigt hållbara ekonomiska förutsättningar för Avestas grundskolor.

Utifrån förda resonemang är det resultatenhetens uppfattning att grundskolan får bäst förutsättningar att lösa sina tre uppdrag genom att följa följande riktlinjer:

- Lågstadieskolorna finns kvar i närområdet.
- Från och med åk4 beslutas antalet klasser i kommunen utifrån antal barn i årskursen totalt. Klasserna samlas på färre ställen för att bättre använda skolans resurser mer effektivt.
- Mellanstadieskolornas upptagningsområden ordnas så att socioekonomiskt heterogena klasser möjliggörs.
- Lokalerna används effektivare och om vi kan gå ur fastigheter och istället använda pengarna till personal är det en fördel.

Bildningsstyrelsen 2020-05-06 begär att det tidigare förslaget ska kompletteras med en beskrivning av konsekvenserna om By skola och eller Lund skola skulle behållas i sina nuvarande former utifrån perspektiven likvärdighet, resultat och ekonomi. Utöver detta behandlas de synpunkter som inkommit via personal, allmänhet och barnkonsekvensutredning. Slutligen presenteras ett justerat förslag till beslut avseende organisation för grundskolan från HT21

Förslaget som presenterades i april kallas för utgångsförslaget och innebär:

För att bättre uppnå likvärdighet för alla kommunens elever, högre kunskapsresultat och en ekonomi i balans föreslås att:

- Undervisning i åk F-3 erbjuds från och med HT21 endast på By skola, Nordanö skola, Krylbo skola, Markusskolan, Skogsbo skola, Fors skola och Johan-Olovskolan
- Undervisning i åk 4-6 erbjuds från och med HT21 endast på Karlbo skola, Bergsnässkolan, Skogsbo skola, Fors skola och Johan-Olovskolan
- Undervisning i åk 7-9 erbjuds endast på Åvestadalskolan, Domarhagsskolan och Johan-Olovskolan
- Lund skola läggs ned och lokalerna sägs upp
- Re-chefen Utbildning får i uppdrag att utreda:
 - Hur rektorsområden ska se ut för att bäst gynna den nya modellen.
 - Hur upptagningsområdena ska utformas för att bäst uppnå integration, förutsägbarhet och praktisk tillämpning.
 - Riktlinjer för resursfördelning till respektive skola utifrån antal klasser.

Sammanfattningsvis kommer man fram till följande slutsatser i den kompletterande utredningen:

Allmänt om ekonomi

Det har från fler håll efterfrågats underlag för de slutsatser som lite mer skissartat beskrivs i utgångsförslaget. I utgångsförslaget redogörs för varför de enda möjliga besparingarna är att spara på stödpersonal eller att minska antalet klasser eller en kombination av de båda. Här redogörs tydligare för konsekvenserna och möjligheterna för detta. Där redogörs också för hur besparingsbehovet uppkommit.

Slutsats

Av de tre modellerna som beskrivits ovan är den enda som framstår som rimlig den att anpassa antalet klasser i hela organisationen efter antalet elever i hela kommunen. Därför är det en grundsten i förslaget att klasserna måste, åtminstone på mellanstadiet, bli färre.

Allmänt om likvärdighet

Det har efterfrågats ett bättre forskningsbaserat underlag för utgångsförslagets utgångspunkter avseende likvärdighet i skolan. Man redovisar därför de styrdokument vilka styr skolans verksamhet liksom forskning avseende likvärdighet i skolan.

Slutsatser

- De styrdokument som styr grundskolan i Avesta och i resten Sverige är tydliga i att alla elever ska ha samma/likvärdiga möjligheter att nå goda resultat i skolan och därigenom skaffa sig goda chanser att skapa ett gott liv.
- Likvärdiga förutsättningar avser inte samma åt alla utan en anpassad undervisning som tar sin utgångspunkt i varje elevs behov och förutsättningar så långt möjligt.
- En ganska stor del av variationen mellan elevers resultat beror på den skola man går i som sin tur till stor del beror av elevsammansättningen på skolan.
- Segregationen mellan skolor ökar i Sverige.
- Det är viktigt av demokratiska skäl att motverka skolsegregation.

Allmänt om skolresultat

Hur likvärdiga förutsättningar påverkar resultaten för enskilda elever är ganska väl beforskat. Det har funnits i huvudsak två sätt att tänka kring detta. Det ena sättet går ut på att försöka samla homogena elevgrupper med tanken att om elever i samma elevgrupp har liknande behov blir det lättare att svara upp mot dessa än om det finns flera olika behov i gruppen. Ett exempel på detta är nivågrupperade grupper. Här är forskningen ganska överens om att permanent nivågruppering har små eller inga positiva effekter på resultat. Däremot vad gäller det andra förhållningssättet, att variation snarare är ett tillskott, kan forskningsläget sammanfattas mer positivt. Studier tyder på att de sociala vinsterna är väsentliga med blandade grupper. Studier av elever som gått i mer blandade klasser visar att elever från minoritetsgrupper gynnas utan att elever från majoritetsgruppen missgynnas, kamratrelationerna blir bättre i blandade klasser och eleverna upplever mer trygghet, högre självkänsla och mer välmående och genom studier av vuxna framkommer en kvarstående högre grad av vänskapsband över etniska och kulturella gränser. SOU 2020:28 sid 204-205.

Det indikerar att modellen att samla elever med samma socioekonomiska förutsättningar i homogena kluster leder till sammantaget sämre resultat. Det gäller särskilt de elever som har låga resultat i skolan.

Slutsatser

- Elever med sämre förutsättningar vinner generellt på att placeras i grupper med elever med bättre förutsättningar utan att det drabbar eleverna med bättre förutsättningar.
- Elever med blandade erfarenheter och förutsättningar ger ett sammantaget bättre resultat än en modell med homogena grupper.
- Elever i åldersindelade grupper presterar generellt bättre än elever i åldersblandade grupper.
- De tre senare åren finns det inget som talar för att elever i By och Lund presterar bättre än elever generellt i Avesta kommun.

By skola kvar i nuvarande form

Med nuvarande kommunikationer är det huvudsakligen By skola och Johan-Olovskolan som berörs av eventuella förändringar för By skola.

Slutsats

Sammantaget förordas att ändra från utgångsförslaget till att istället skapa ett gemensamt rektorsområde där man behåller mellanstadieklasser i By i alla årskurser där elevunderlaget motiverar två klasser sammanlagt i By och Horndal.

Lund skola kvar i nuvarande form

I utgångsförslaget läggs Lund skola ned. Kring detta har det kommit många synpunkter. De flesta handlar om att det dels är en bra och fungerande skola och att stora värden både utbildningsmässigt och för landsbygden kring Folkärna i allmänhet skulle gå förlorade. Många har pekat på möjligheten att istället skjutsa elever till Lund skola så att klasserna fylls upp till fulla klasser i lund istället för på andra ställen.

Som tidigare berörts är det vitalt att vi lyckas minska antalet klasser i kommunen och att det finns två sätt...

- Anpassa antalet klasser på central nivå utifrån antal barn i kommunen genom att tilldela skolorna resurser i form av ”klasspeng”
- Anpassa antalet klasser på skolnivå med hjälp av elevpeng som rektor väljer lämplig organisation efter.

Båda dessa modeller möter svårigheter när det gäller Lund skola

Slutsatser

Det finns inget sätt att behålla Lund skola som inte kommer att kosta övriga skolor mellan tre och fyra Mkr eftersom eleverna i Lund får plats i befintliga klasser på andra skolor. Att behålla Lund skola blockerar dessutom effektivt möjligheterna att t ex Karlbo och Fors får ett lämpligt antal elever vilket kommer att leda till åldersblandade klasser av ganska krystade och onaturliga modeller. Det omöjliggör i praktiken möjligheterna att fördela resurser utifrån en modell med klasspeng.

Sammantaget leder det till att andra skolor som kommer att ha fått en sänkt elevpeng med cirka 5 500 kr också ska finansiera Lund skola genom att ytterligare få kraftigt begränsad (7-8 personer) tillgång till personal som arbetar med elever som behöver insatser utöver ordinarie klassrumsundervisning. Det kan vara svårigheter som:

- Elever med autism
- Elever med svår ADHD
- Elever med dyslexi
- Hemmasittare
- Elever med fysiska handikapp
- Elever med svåra kommunikationsproblem till exempel elever utan tal
- Elever med CP-skada
- Särskoleintegrerade elever

Det här är elever som ofta har ett stort behov av stöd som inte går att fullt ut ge i ordinarie undervisning av en ensam klasslärare. Det är svårt att se att dessa elever runt om i kommunen inte i hög omfattning kommer att drabbas av att vi inte på ett effektivt sätt kan använda våra resurser. Det skulle bli mycket svårt att hävda att Avesta kommun i rimlig omfattning anpassar undervisningen utifrån elevers enskilda behov i enlighet med Skollagen 1:4.

Utgångsförslaget att lägga ned Lund skola från HT'21 kvarstår därför.

Markus- och Bergsnässkolan

De synpunkter som inkommit angående Markusskolan och Bergsnässkolan har i huvudsak varit kring följande uppfattningar

- Det är bättre att behålla båda skolorna som F-6 skolor
- Det är en bra idé att göra den ena skolan till låg- och den andra till mellanstadium, men Bergsnäs borde vara lågstadieskolan och Markusskolan mellanstadiet.
- Lokalerna på Markusskolan passar bättre för mellanstadieelever
- Kan man lösa den stora segregationen på Markusskolan med hjälp av Skogsbo skola istället?

Eftersom personalen på de berörda skolorna har varit aktiva i dessa frågor har representanter Markusskolan, Bergsnässkolan, Krylbo skola och Skogsbo skola samlats vid två tillfällen för diskutera vilka andra sätt som eventuellt kan minska segregationen och öka likvärdigheten mellan skolorna. Sammanfattningsvis kan det konstateras att även om man är relativt överens om problembilden skiljer sig åsikterna om lösningar åt mellan och i viss mån inom skolorna.

- Markus: de flesta (inte alla) förordar utgångsförslaget (F-3 på Markus. Sporthallen bra för bl a fritids)
- Bergsnäs: Förordar F-6 på båda ställena. Oro för trånga lokaler och liten idrottsvall. Förordar förändrad elevstruktur t ex genom att jobba med upptagningsområden och info
- Krylbo: Oro för bussandet. Förordar nybygge i Krylbo och eventuellt samarbete med Karlbo. Påtalar att Krylbo fortsätter vara segregerat upp till åk3
- Skogsbo: Nära samarbete krävs för att det ska bli en bra sammanslagning i åk4

När det gäller synpunkten från Skogsbo finns det inga invändningar. Den utredning som efter ett beslut får i uppdrag att titta över rektorsområden bör överväga om detta är ett starkt skäl att Skogsbo skola och Krylbo skola ska ingå i samma rektorsområde för att underlätta samverkan inför åk 4.

Hur bussandet får åk 4-6 från Krylbo ska organiseras behöver också utredas under hösten tillsammans med Dalatrafik. Bussåkande är en förmåga som kan tränas tillsammans med personal till en början.

Avseende hur årskurser eller elever ska fördelas för att segregationen ska minska finns det flera argument åt båda håll. Avgörande för det slutliga förslaget har varit följande.

- F-6 på båda skolorna - Förändra skolvalsmönstret med hjälp av information
Det är inte osannolikt att ett mer aktivt arbete för att få föräldrar i centrala Avesta att välja Skogsbo skulle kunna ge ett visst resultat. För att reellt minska på segregationen i Markusskolan krävs också att föräldrar som bor i Skogsbo skolas eller Bergsnässkolans nuvarande upptagningsområden också väljer att placera sina barn i Markusskolan. Utsikterna till det bedöms som små. Den här modellen har dessutom inte full effekt förrän läsåret 2027/28 (Skollagen 10:31).
Att med hjälp av information inför valet till förskoleklass påtagligt förändra segregationen på Markusskolan bedöms inte vara framgångsrikt.
- F-6 på båda skolorna - Minska segregationen med hjälp av förändrade upptagningsområden
Den här modellen har prövats utan framgång. Eftersom det fria

skolvalet gäller och det inte går att fylla upp alla klasser exakt motverkades effekten av upptagningsområdena av aktiva val som i stort gjorde upptagningsområdena irrelevanta. Även den här modellen är behäftad med svagheten att inte ge full effekt för läsåret 2027-28 (Skollagen 10:31).

Att med hjälp av förändrade upptagningsområden påtagligt förändra segregationen på Markusskolan bedöms inte vara framgångsrikt.

- Bergsnässkolan bör vara lågstadieskola

Det finns argument för detta. Det finns nya fina slöjdsalar i Markusskolan och huvuddelen av slöjdundervisningen sker på mellanstadiet, även idrottshallen på Markusskolan uppfattas som bättre lämpad för mellanstadieelever än den i Bergsnäs. Det finns emellertid även lokalspekter som talar för utgångsförslagets lösning exempelvis fritidshemmets verksamhet. Av större vikt är att lokalerna på Bergsnäs inte räcker till 4 årskurser (F-3). Lågstadium på Bergsnässkolan skulle därför behöva betyda F-2 medan 3-6 skulle husera på Markusskolan. Mot detta finns flera invändningar Sedan några år tillbaka är den svenska grundskolan uppbyggd av tre stadier, låg- (F-3), mellan- (4-6) och högstadiet (7-9). Det avspeglar sig i både skollag, timplan, läroplanens centrala innehåll, läroplanens kursmål och lärarutbildningen.

I den nuvarande utbildningen väljer man en av två olika utbildningar, Grundlärarprogrammet F-3 eller Grundlärarprogrammet 4-6. (Se t ex Högskolan Dalarna <https://www.du.se/lararprogrammet/>). Behörigheten och legitimationen begränsas förstås till den utbildning man examinerats ifrån. En 3-6 skola skulle därför behöva ha F-3 lärare i åk3 och mellanstadielärare i resten av årskurserna. Detta kan i viss mån undvikas så länge lärare med gamla utbildningar finns kvar i systemet. Nyrekryteringen blir med säkerhet lidande omedelbart.

När det gäller skollagen så utgår bland annat den så kallade ”läsa-, skriva-, räknagarantin” (Skollagen 3:4) från lågstadiet där insatser ska genomföras under F-3 för att sedan en överlämning till åk4 ska ske på ett bra sätt.

Timplanen är en stadietimplan som bestämmer hur många timmars undervisning ska erbjudas i respektive stadium.

Även i läroplanen (Lgr11) är både det centrala innehållet och kunskapskraven utformade stadiervis med mål som ska uppnås i åk3 och

åk6. Det vore olyckligt och inte efter intentionerna om en skola endast är ansvariga för elevernas kunskapsinhämtning fram till åk2 och aldrig hinner fram till åk3 där skolans insatser ska utvärderas mot mål genom bland annat nationella prov i svenska och matematik.

- Med nuvarande gemensamma elevunderlag till Markusskolan och Bergsnässkolan skulle andelen elever med beviljad modersmålsundervisning ligga kring 42-45% i respektive årskurs. Samma siffror för Skogsbo och Krylbo hamnar på 27-37%. Det är andelar som tydligt utjämnar elevunderlaget och påtagligt minskar segregationen jämfört med nuvarande Markus- (69%) och Krylboklasser (79%).

Slutsatser

Möjligheterna att Markusskolan och Bergsnässkolan ska fortsätta som F-6 skolor och samtidigt i rimlig tid utjämna elevunderlagen bedöms som mycket små, varför återstår att göra den ena skolan till en lågstadieskola och den andra skolan till mellanstadieskola. Den enda av skolorna som har möjlighet att ta emot elever i åk F-3 är av utrymmesskäl Markusskolan. Det vore olyckligt att dela på lågstadiet.

Utgångsförslaget att erbjuda ÅkF-3 i Markusskolan och åk 4-6 i bergsnässkolan kvarstår därför.

Sammanfattning

Ett ganska stort antal synpunkter och förslag har inkommit till förvaltningen. Ovan har beskrivits hur förvaltningen ser på de förslag/synpunkter som inte är av en mer politiskt värderande natur. Det har lett till att utgångsförslaget kvarstår med ändringar i förslaget avseende i huvudsak By skola. Synpunkter på att elever som går i åk3 och 6 HT21 kan råka illa ut med stora förändringar två år i rad bör beaktas. Det bästa sättet att praktiskt lösa placeringen av elever i respektive skola är att genomföra skolval för samtliga elever även till åk4.

Beredning/ behandling

Bildningsstyrelsens arbetsutskott 2020-04-22, § 24.

Bildningsstyrelsen 2020-05-05, § 54.

Bildningsstyrelsens arbetsutskott 2020-05-27, § 27.

Resultatenhetschefens förslag

För att bättre uppnå likvärdighet för alla kommunens elever, högre kunskapsresultat och en ekonomi i balans beslutas att

- Föreslå kommunfullmäktige att undervisning i åk F-3 erbjuds från och med HT21 endast på Karlbo skola, Nordanö skola, Krylbo skola, Markusskolan, Skogsbo skola, Fors skola, By skola, och Johan-Olovskolan.
- Föreslå kommunfullmäktige att undervisning i åk 4-6 erbjuds från och med HT21 endast på Karlbo skola, Bergsnässkolan, Skogsbo skola, Fors skola, By skola och Johan-Olovskolan.
- Föreslå kommunfullmäktige att Lund skola läggs ned och lokalerna sägs upp.
- Skolval genomförs för samtliga elever till F-klass, åk4 och åk7
- Åt Re-chef Utbildning uppdras att till 2020-10-01
 - Utredda urvalsregler som gynnar likvärdighet till skolvalen för F-klass, åk4 och åk7.
 - Utredda övergångslösningar för elever i åk3 och 6 HT21.
 - Utredda nya rektorsområden från HT21.
 - Utredda ny skolledarorganisation från HT21.
 - Utredda en ny modell att fördela medel till rektorsområdena som utgår från elevgrupper/klasser istället för elev.

Johannes Kotschy (M) yrkar på att uppdra åt resultatenhetschefen att utreda om det går att behålla F-6 i Markusskolan och Bergsnässkolan och ändå uppnå bra skolresultat och en likvärdig skola till bildningsstyrelsen i september.

Lea Malmivirta (C) ansluter sig till Johannes förslag.

Arbetsutskottets förslag

- Föreslå kommunfullmäktige att undervisning i åk F-3 erbjuds från och med HT21 på Karlbo skola, Nordanö skola, Krylbo skola, Skogsbo skola, Fors skola, By skola, och Johan-Olovskolan.

- Föreslå kommunfullmäktige att undervisning i åk 4-6 erbjuds från och med HT21 på Karlbo skola, Skogsbo skola, Fors skola, By skola och Johan-Olovskolan.

- Föreslå kommunfullmäktige att Lund skola läggs ned och lokalerna sägs upp.

- Skolval genomförs för samtliga elever till F-klass, åk4 och åk7.
- ger resultatenhetschefen i uppdrag att utreda vidare hur man ska kunna behålla Markusskolan och Bergsnässkolan i sin nuvarande form och ändå uppnå bra skolresultat samt en likvärdig skola till bildningsstyrelsen i sep.

- Åt Resultatenhetschef utbildning uppdras att till 2020-10-01
 - Utreda urvalsregler som gynnar likvärdighet till skolvalen för F-klass, åk4 och åk7.
 - Utreda övergångslösningar för elever i åk3 och 6 HT21.
 - Utreda nya rektorsområden från HT21.
 - Utreda ny skolledarorganisation från HT21.
 - Utreda en ny modell att fördela medel till rektorsområdena som utgår från elevgrupper/klasser istället för elev.